

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

9. oktoober 2019*

Eelotsusetaotlus – Eelotsuse kiirmenetlus – Politseikoostöö ja õigusalane koostöö kriminaalasjades – Euroopa vahistamismäärus – Raamotsus 2002/584/JSK – Artikli 1 lõige 1 – Mõiste „Euroopa vahistamismäärus“ – Miinimumnõuded, millest sõltub kehtivus – Artikli 6 lõige 1 – Mõiste „vahistamismääruse teinud õigusasutus“ – Liikmesriigi prokuratuuri tehtud Euroopa vahistamismäärus – Staatus – Alluvussuhe täitevvõimuorganiga – Justiitsministri pädevus anda individuaalseid juhiseid – Kohtuliku loa andmine Euroopa vahistamismäärusele enne selle edastamist

Kohtuasjas C-489/19 PPU,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Kammergericht Berliini (Berliini liidumaa kõrgeim üldkohus, Saksamaa) 26. juuni 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse samal päeval, Euroopa vahistamismääruste täitmise menetluses järgmise isiku suhtes:

NJ,

menetluses osales:

Generalstaatsanwaltschaft Berlin,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president A. Arabadjiev (ettekandja), kohtunikud P.G. Xuereb, T. von Danwitz, C. Vajda ja A. Kumin,

kohtujurist: E. Sharpston,

kohtusekretär: osakonna juhataja D. Dittert,

arvestades eelotsusetaotluse esitanud kohtu 26. juuni 2019. aasta taotlust, mis saabus Euroopa Kohtusse samal päeval, lahendada eelotsusetaotlus Euroopa Kohtu kodukorra artikli 107 alusel kiirmenetluses,

arvestades teise koja 15. juuli 2019. aasta otsust see taotlus rahuldada,

arvestades kirjalikku menetlust ja 3. septembri 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Saksamaa valitsus, esindajad: M. Hellmann, J. Möller ja A. Berg,
- Hispaania valitsus, esindaja: L. Aguilera Ruiz,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

- Austria valitsus, esindajad: J. Schmoll ja J. Herrnfeld,
- Euroopa Komisjon, esindaja: S. Grünheid,

olles 17. septembri 2019. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34) (muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK (ELT 2009, L 81, lk 24)) (edaspidi „raamotsus 2002/584“) artikli 6 lõiget 1.
- 2 Taotlus on esitatud sellise Euroopa vahistamismääruse täitmise raames Saksamaal, mille tegi NJ-i suhtes 16. mail 2019 Staatsanwaltschaft Wien (Viini prokuratuur, Austria) ja millele Landesgericht Wien (liidumaa kohus Viinis, Austria) andis 20. mai 2019. aasta määrusega loa.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Raamotsuse 2002/584 põhjendus 5 on sõnastatud järgmiselt:

„Tulenevalt eesmärgist kujundada Euroopa Liit vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevaks alaks tuleks kaotada liikmesriikidevaheline väljaandmine ja asendada see õigusasutustevahelise üleandmissüsteemiga. Lisaks sellele võimaldab süüdimõistetute kriminaalkaristuste täitmiseks või kahtlustatavatele süüdistuse esitamiseks uue lihtsustatud üleandmissüsteemi sisseviimine kõrvaldada keerukuse ja võimalikud viivitused, mis on omased praegusele väljaandmiskorrale. Tavapärased koostöösuhted, mis on siiani domineerinud liikmesriikide vahel, tuleks asendada kriminaalasjades tehtud otsuste vaba liikumisega, mis hõlmaks nii kohtuotsuse eelseid kui lõplikke otsuseid vabadusel, turvalisusel ning õigusel rajaneva ala raamistikus.“

- 4 Raamotsuse 2002/584 artikkel 1 „Euroopa vahistamismääruse määratlus ja selle täitmise kohustus“ sätestab:

„1. Euroopa vahistamismäärus on liikmesriigi väljaantud kohtuotsus, et teine liikmesriik võtaks tagaotsitava vahi alla ja annaks ta üle kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmise või vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks.

2. Liikmesriigid täidavad mis tahes Euroopa vahistamismääruse vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele.

3. Käesolev raamotsus ei mõjuta kohustust austada põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid, mis on kirja pandud [ELL] artiklis 6.“

- 5 Raamotsuse 2002/584 artiklis 6 „Pädevate õigusasutuste määramine“ on ette nähtud:

„1. Vahistamismääruse teinud õigusasutus on vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigusasutus, mis on pädev tegema Euroopa vahistamismäärust selle riigi õiguse alusel.

2. Vahistamismäärust täitev õigusasutus on vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigusasutus, mis on pädev Euroopa vahistamismäärust täitma selle riigi õiguse alusel.
3. Iga liikmesriik teatab nõukogu peasekretariaadile, milline on tema õiguse alusel pädev õigusasutus.“
- 6 Raamotsuse artikli 2 lõikes 1 on sätestatud:
- „Euroopa vahistamismääruse võib teha tegude eest, mida vahistamismääruse teinud liikmesriigis karistatakse vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetmega, mille maksimaalne pikkus on vähemalt 12 kuud, või kui karistuse või vabadust piirava julgeolekumeetme kohta on otsus tehtud, peab see olema vähemalt nelja kuu pikkune.“
- 7 Raamotsuse 2002/584 artikli 8 „Euroopa vahistamismääruse sisu ja vorm“ lõige 1 sätestab:
- „Euroopa vahistamismäärus sisaldab järgmist teavet, mis on esitatud vastavalt lisas toodud vormile:
- [...]
- c) tõendid täidetava kohtuotsuse, vahistamismääruse või mis tahes muu sama mõjuga täidetava kohtuotsuse kohta, mis kuulub artiklite 1 ja 2 rakendusalasasse;
- [...]“.

Austria õigus

- 8 Austria prokuratuuriseaduse (Staatsanwaltschaftsgesetz) § 2 lõikes 1 on sätestatud:
- „Iga kriminaalasju lahendava liidumaa kohtu (Landesgericht) asukohas asub prokuratuur, iga liidumaa kõrgeima kohtu (Oberlandesgericht) asukohas asub liidumaa prokuratuur ning Austria kõrgeima üldkohtu (Oberster Gerichtshof) juures asub peaprokuratuur. Prokuratuurid alluvad liidumaa prokuratuuridele ning need koos peaprokuratuuriga alluvad vahetult föderatsiooni justiitsministrile ja on seotud tema antavate juhistega.“
- 9 Euroopa Liidu liikmesriikidega kriminaalasjades tehtavat õiguslast koostööd käsitleva seaduse (Gesetz über die Justizielle Zusammenarbeit in Strafsachen mit den Mitgliedstaaten der Europäischen Union, edaspidi „kriminaalasjades tehtavat õiguslast koostööd käsitlev seadus“) § 29 lõike 1 esimene lause näeb ette järgmist:
- „Prokuratuur annab korralduse isik kohtuliku loa saanud Euroopa vahistamismääruse alusel vahistada ning vajadusel algatab tagaotsitava isiku Schengeni infosüsteemi kandmise [...]“.
- 10 Kriminaalmenetluse seadustiku (Strafprozessordnung) § 5 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:
- „(1) Kriminaalpolitsei, prokuratuur ja kohus võivad pädevuse teostamisel ja tõendite kogumisel riivata isiku õigusi ainult määral, mil see on seaduses selgelt ette nähtud ning on nende ülesannete täitmiseks vajalik. Sel moel toimunud iga õigushübe kahjustamine peab olema proportsionaalne süüteo raskusega, kahtluse astmega ja taotletava tulemusega.
- (2) Mitme eesmärgipärase uurimistoimingu ja sunnimeetme seast peavad kriminaalpolitsei, prokuratuur ja kohus valima sellised, mis kahjustavad asjaomase isiku õigusi kõige vähem. Seadusega antud pädevust tuleb menetluse igas etapis teostada viisil, mis väldib ebavajalikku tähelepanu, austab asjaomase isiku väärikust ning tagab tema õiguste ja kaitsmist väärivate huvide säilimise.“

- 11 Kriminaalmenetluse seadustiku § 87 lõike 1 kohaselt saab kohtu antud loa vaidlustada kaebusega.
- 12 Kriminaalmenetluse seadustiku §-s 105 on sätestatud:

„(1) Kohus peab tegema otsuse eelvangistuse määramise ja pikendamise taotluste ning teatavate muude sunnimeetmete lubamise kohta. Loa saanud meetme rakendamiseks (§ 101 lõige 3) määrab kohus tähtaja, mille kasutamata jätmise korral muutub luba kehtetuks. § 169 kohase vahistamise eesmärgil kande tegemise korral ei arvestata tähtaja hulka kande kehtivusaega, kuid prokuratuur peab vähemalt korra aastas kontrollima, kas vahistamise alused veel kehtivad.

(2) Kui see on lõike 1 kohase taotluse üle otsustamisel õiguslikel või faktilistel põhjustel vajalik, võib kohus anda korralduse kriminaalpolitsei täiendava uurimise läbiviimiseks või teostada niisugust uurimist omal algatusel. Samuti võib kohus prokuratuurilt või kriminaalpolitseilt nõuda faktilisi selgitusi kohtuasja materjalide osas ning aruande esitamist loa saanud meetme rakendamise ja täiendava uurimise kohta. Pärast eelvangistuse määramist võib kohus anda korralduse, et talle edastataks § 52 lõike 2 punktides 2 ja 3 nimetatud dokumentide ära kirjad ka edaspidi.“

- 13 Vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku § 171 lõikele 1, mida kohaldatakse kriminaaluurimise ajal, annab prokuratuur vahistamiseks korralduse kohtuliku loa alusel.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 14 Viini prokuratuur algatas NJ-i suhtes kriminaalmenetluse seoses nelja teoga, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus on muu hulgas kvalifitseerinud professionaalseks varguseks, mis on vahistamismääruse teinud liikmesriigis karistatav vabadusekaotusega, „mille maksimaalne pikkus on vähemalt kolm aastat“ raamotsuse 2002/584 artikli 2 lõike 2 tähenduses. Nimetatud kohus märgib, et muud NJ-le ette heidetud teod, nagu sundimine, on vahistamismääruse teinud liikmesriigis ja vahistamismääruse saanud liikmesriigis karistatavad vabadusekaotusega, mille maksimaalne pikkus on vähemalt 12 kuud.
- 15 Nende tegude eest kohtu alla andmiseks tegi Viini prokuratuur 16. mail 2019 NJ-i suhtes Euroopa vahistamismääruse, millele Landesgericht Wien (liidumaa kohus Viinis) andis 20. mail 2019 loa vastavalt kriminaalasjades tehtavat õiguslast koostööd käsitleva seaduse § 29 lõike 1 esimesele lausele.
- 16 NJ vahistati 14. mail 2019 Berliinis (Saksamaa) kriminaalmenetluse raames, mis oli Saksamaal tema suhtes algatatud varguse tõttu. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul teatas NJ ülekuulamisel 24. mail 2019, et ta ei nõustu lihtsustatud korras üleandmisega.
- 17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Austria prokuratuurid saavad täitevvõimult, antud juhul föderatsiooni justiitsministrilt, individuaalseid korraldusi või juhiseid. Seetõttu kahtleb ta, kas Euroopa vahistamismääruse tegemise menetlus Austrias on kooskõlas nõuetega, mis tulenevad 27. mai 2019. aasta kohtuotsusest OG ja PI (Lübecki ja Zwickau prokuratuurid) (C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456). Eelkõige kahtleb ta selles, kas Viini prokuratuuril on „õigusasutuse“ staatus.
- 18 Ent ta toonitab, et erinevalt nimetatud kohtuotsuse aluseks olnud asjaoludest ei otsusta Austria prokuratuurid Euroopa vahistamismääruse tegemise üle iseseisvalt, sest kriminaalasjades tehtavat õiguslast koostööd käsitleva seaduse § 29 kohaselt annab vahistamismäärusele loa kohus. Loa andmise menetlus hõlmab Euroopa vahistamismääruse seaduslikkuse ja proportsionaalsuse kontrollimist ning seda saab kohtus vaidlustada. Seetõttu leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et lõppastmes on Euroopa vahistamismääruse tegemise otsustamise pädevus kohtul, kelle pädevuses on vahistamismäärusele loa andmine.

19 Eelmises punktis nimetatud kahtluste tõttu tegi eelotsusetaotluse esitanud kohus 29. mai 2019. aasta määruses üksnes korralduse NJ-i ajutiseks vahistamiseks tema Austria ametiasutustele üleandmise eesmärgil.

20 Neil asjaoludel otsustas Kammergericht Berlin (Berliini liidumaa kõrgeim üldkohus, Saksamaa) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas prokuratuuri seotus antavate juhistega takistab kehtiva Euroopa vahistamismääruse tegemist tema poolt ka siis, kui Euroopa vahistamismääruse täitmisele eelneb vahistamismääruse tegemise otsuse ulatuslik kohtulik kontroll?“

Kiirmenetlus

21 Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas taotluse lahendada käesolev eelotsusetaotlus Euroopa Kohtu kodukorra artikli 107 alusel eelotsuse kiirmenetluses.

22 Taotluse põhjendamiseks tugineb eelotsusetaotluse esitanud kohus asjaolule, et NJ viibib tema suhtes Saksamaal algatatud kriminaalmenetluse raames praegusel ajal eelvangistuses (edaspidi „esimene eelvangistus“). Eelvangistus seoses asjaomase isiku üleandmisega Austria ametiasutustele (edaspidi „teine eelvangistus“) algab alles pärast esimese eelvangistuse lõppemist ega või õiguspäraselt ületada kaht kuud. Seetõttu kardab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kui Euroopa Kohus otsustab eelotsuse kiirmenetlust mitte kohaldada, tuleb NJ enne eelotsusemenetluse lõppemist vabastada ning tal on võimalik tema vastu algatatud kriminaalmenetlusest kõrvale hoida.

23 Seoses sellega tuleb märkida esiteks, et käesolev eelotsusetaotlus puudutab raamotsuse 2002/584 tõlgendamist, mis kuulub EL toimimise lepingu kolmanda osa V jaotisega reguleeritud valdkonda, mis puudutab vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala. Seetõttu on seda võimalik lahendada eelotsuse kiirmenetluses.

24 Teiseks on tõsi, et kuupäeval, mil vaadati läbi taotlus lahendada eelotsusetaotlus kiirmenetluses, viibis NJ eelvangistuses, mis võidi siiski igal ajal lõpetada. Peale selle, nagu märkis eelotsusetaotluse esitanud kohus, jääb NJ pärast esimese eelvangistuse lõppemist vangistusse kuni kaheks kuuks seoses võimaliku üleandmisega Austria ametiasutustele. Kuna asjaomase isiku Austria ametiasutustele üleandmisega seotud eelvangistuse seaduslikkus sõltub Euroopa Kohtu vastusest eelotsuse küsimusele, siis võib Euroopa Kohtu vastusel olla otsene mõju NJ-i vabadusekaotuse kestusele.

25 Neil asjaoludel otsustas Euroopa Kohtu teine koda 15. juulil 2019 ettekandja-kohtuniku ettepanekul ja pärast kohtujuristi ärakuulamist rahuldada eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotlus lahendada eelotsusetaotlus kiirmenetluses.

Eelotsuse küsimuse analüüs

26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub oma küsimusega sisuliselt selgitada, kas raamotsuse 2002/584 artikli 1 lõikes 1 kasutatud mõistet „Euroopa vahistamismäärus“ tuleb tõlgendada nii, et selle mõiste alla kuuluvad Euroopa vahistamismäärused, mille on teinud liikmesriigi prokuratuurid, mille puhul esineb oht, et nad saavad Euroopa vahistamismääruste tegemise raames selliselt täitevvõimult nagu justiitsminister otse või kaudselt individuaalseid korraldusi või juhiseid, ning kui need vahistamismäärused peavad enne seda, kui prokuratuurid võivad neid edastada, saama loa kohtult, kes kontrollib selle menetluse käigus vahistamismääruste tegemise tingimusi ja vahistamismääruste proportsionaalsust.

- 27 Seoses sellega olgu märgitud, et raamotsusega 2002/584 kehtestatud Euroopa vahistamismääruse süsteemi aluseks on vastastikuse tunnustamise põhimõte, mis tugineb ise liikmesriikidevahelise vastastikuse usalduse põhimõttele seoses asjaoluga, et nende vastavad riigisisised õiguskorrad suudavad tagada liidu tasandil ning eeskätt Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „harta“) tunnustatud põhiõiguste võrdväärse ja tõhusa kaitse (10. novembri 2016. aasta kohtuotsus Özçelik, C-453/16 PPU, EU:C:2016:860, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 28 Raamotsuse 2002/584 artikli 1 lõikes 1 on Euroopa vahistamismäärus määratletud kui „liikmesriigi väljaantud kohtuotsus, et teine liikmesriik võtaks tagaotsitava vahi alla ja annaks ta üle kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmise või vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks“. Seejuures eeldab vastastikuse tunnustamise põhimõte, et ainult Euroopa vahistamismäärused selle sätte tähenduses kuuluvad raamotsuse 2002/584 alusel täitmisele (27. mai 2019. aasta kohtuotsus OG ja PI (Lübecki ja Zwickau prokuratuurid), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, punkt 46).
- 29 See põhimõte lähtub nimelt eeldusest, et Euroopa vahistamismäärus on välja antud kooskõlas miinimumnõuetega, millest sõltub selle kehtivus ja mille hulka kuuluvad raamotsuse 2002/584 artiklis 8 sätestatud nõuded, sealhulgas Euroopa vahistamismääruse aluseks oleva riikliku vahistamismääruse või muu riigisisese kohtuotsuse olemasolu nõue (vt selle kohta 1. juuni 2016. aasta kohtuotsus Bob-Dogi, C-241/15, EU:C:2016:385, punkt 53).
- 30 Nagu nähtub väljakujunenud kohtupraktikast, ei viita mõiste „kohtuotsus“ raamotsuse 2002/584 tähenduses mitte ainult otsustele, mille on teinud liikmesriigi kohtunikud või kohtud, vaid seda tuleb mõista laiemas tähenduses, nii et see hõlmab ka otsuseid, mille on teinud ametiasutused, kes selles liikmesriigis osalevad kriminaalasjades õigusemõistmises – näiteks Austria prokuratuur –, erinevalt eelkõige ministeeriumidest ja politseiteenistustest, kes teostavad täitevvõimu (vt selle kohta 27. mai 2019. aasta kohtuotsus OG ja PI (Lübecki ja Zwickau prokuratuurid), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, punkt 50).
- 31 Euroopa vahistamismääruse tegemise otsused peavad aga hõlmama kohtuotsustele omaseid tagatise, eelkõige tagatise, mis tulenevad raamotsuse 2002/584 artikli 1 lõikes 3 osutatud põhiõigustest.
- 32 Seoses sellega olgu märgitud, et raamotsuse 2002/584 eesmärk on kehtestada otse õigusasutustevahelise üleandmise lihtsustatud süsteem, mis peab asendama poliitilise võimu sekkumist ja hindamist eeldava tavapärase suveräänsete riikide vahelise koostöösüsteemi, et tagada kriminaalasjades tehtud otsuste vaba liikumine vabadusel, turvalisusel ning õigusel rajaneval alal (27. mai 2019. aasta kohtuotsus OG ja PI (Lübecki ja Zwickau prokuratuurid), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, punkt 65).
- 33 Kui Euroopa vahistamismäärus on välja antud selleks, et teine liikmesriik võtaks tagaotsitava vahi alla ja annaks ta üle kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmiseks, peab nimetatud isikul juba menetluse esimeses staadiumis olema olnud võimalik tugineda menetluslikele tagatistele ja põhiõigustele, mille kaitsmise peab vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigusasutus tagama vastavalt kohaldatavale riigisisesele õigusele, muu hulgas riikliku vahistamismääruse tegemisel (27. mai 2019. aasta kohtuotsus OG ja PI (Lübecki ja Zwickau prokuratuurid), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, punkt 66).
- 34 Euroopa Kohus on leidnud, et Euroopa vahistamismääruse süsteem pakub seega tagaotsitavale menetluslike tagatiste ja põhiõiguste kahetasandilist kaitset, sest kohtulikule kaitsele, mis on ette nähtud esimesel tasandil, kui tehakse selline riigisisene otsus nagu riiklik vahistamismäärus, lisandub kaitse, mis tuleb tagada teisel tasandil, kui antakse välja Euroopa vahistamismäärus, mis võib toimuda kohe pärast kõnealuse riigisisese kohtuotsuse tegemist (27. mai 2019. aasta kohtuotsus OG ja PI (Lübecki ja Zwickau prokuratuurid), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, punkt 67).

- 35 Olgu lisatud, et kuna Euroopa vahistamismääruse tegemine riivab harta artiklis 6 ette nähtud õigust vabadusele, eeldab see kaitse, et otsus, mis vastab tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, võetakse vastu vähemalt ühel nendest kaitse kahest tasandist (27. mai 2019. aasta kohtuotsus OG ja PI (Lübecki ja Zwickau prokuratuurid), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, punkt 68).
- 36 Esiteks tuleb selle kohta märkida, et vastavus nendele nõuetele tagab vahistamismäärust täitvale õigusasutusele, et otsus teha Euroopa vahistamismäärus kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmiseks rajaneb riigisisel menetlusel, mis allub kohtulikule kontrollile, ning et tagaotsitava olid tagatised, mis tulenevad raamotsuse 2002/584 artikli 1 lõikes 3 osutatud põhiõigustest ja õiguse üldpõhimõtetest (27. mai 2019. aasta kohtuotsus OG ja PI (Lübecki ja Zwickau prokuratuurid), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, punkt 70).
- 37 Teiseks peab vahistamismääruse tegemise ajal läbi viidav kontroll hõlmama vahistamismääruse tegemiseks vajalike tingimuste järgimise kontrollimist ning hindamist, kas iga juhtumi konkreetseid asjaolusid arvestades on vahistamismääruse tegemine proportsionaalne (vt selle kohta 27. mai 2019. aasta kohtuotsus OG ja PI (Lübecki ja Zwickau prokuratuurid), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, punkt 71).
- 38 Kolmandaks tuleb kontroll läbi viia objektiivselt, võttes arvesse kõiki süüstavaid ja õigustavaid asjaolusid, ning sõltumatult, mis eeldab, et on olemas õigusnormid ja korralduslikud eeskirjad, mis välistavad ohu, et vahistamismääruse tegemise otsus oleks allutatud väljastpoolt, eelkõige täitevvõimult tulevatele juhistele (vt selle kohta 27. mai 2019. aasta kohtuotsus OG ja PI (Lübecki ja Zwickau prokuratuurid), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, punktid 73 ja 74).
- 39 Käesolevas asjas nähtub Euroopa Kohtu käsutuses oleva toimiku materjalidest, et sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas näeb Austria õigus ette, et nii riikliku vahistamismääruse otsustamisel kui ka Euroopa vahistamismääruse otsustamisel annavad Austria prokuratuurid vahistamiseks korralduse vahistamismäärusega, mis peab enne selle edastamist saada loa kohtult, kes ühtlasi kontrollib vahistamismääruse tegemise tingimusi ja vahistamismääruse proportsionaalsust. Loa andmise otsuse saab kohtulikult vaidlustada.
- 40 Kindel on ka see, et kohtud, kelle pädevuses on loa andmine Euroopa vahistamismäärustele, vastavad objektiivsuse ja sõltumatuse nõudele. Prokuratuuriseaduse § 2 lõikest 1 nähtub seevastu, et Austria prokuratuurid alluvad liidumaa prokuratuuridele ning need omakorda alluvad vahetult föderatsiooni justiitsministrile ja on seotud tema antavate juhistega. Kuna nõutav sõltumatus eeldab, et on olemas õigusnormid ja korralduslikud eeskirjad, mis võimaldavad tagada, et vahistamismääruse teinud õigusasutuse puhul ei esine mingit ohtu, et ta saab vahistamismääruse tegemisel eelkõige täitevvõimult individuaalseid juhiseid, siis ei saa Austria prokuratuure pidada sellele nõudele vastavaks (vt analoogia alusel 27. mai 2019. aasta kohtuotsus OG ja PI (Lübecki ja Zwickau prokuratuurid), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, punktid 74 ja 84).
- 41 Seetõttu kerkib üles küsimus, kas niisugustel tingimustel saab Euroopa vahistamismäärusi käsitlevaid otsuseid, mis on tehtud Austria süsteemi kohaselt, pidada vastavaks käesoleva kohtuotsuse punktis 38 kirjeldatud miinimumnõuetele, millest sõltub nende kehtivus ning mis puudutavad selliste otsuste tegemisel läbi viidud kontrolli objektiivsust ja sõltumatust.
- 42 Selles kontekstis tuleb rõhutada, et mõistet „otsus“ tuleb tõlgendada nii, et see viitab aktile selle täitmisel esinevas vormis. Euroopa vahistamismääruse tegemise otsus võib just sellel hetkel ja selles vormis riivata tagaotsitava õigust vabadusele.
- 43 Käesolevas asjas nähtub Euroopa Kohtule edastatud toimiku materjalidest, et otsusele teha riiklik vahistamismäärus ja otsusele teha Euroopa vahistamismäärus on kohustuslik saada enne nende edastamist kohtu luba vastavalt kriminaalseadustiku § 171 lõikele 1 ja kriminaalasjades tehtavat

õiguslast koostööd käsitleva seaduse § 29 lõike 1 esimesele lausele. Kui prokuratuuri otsustele ei ole kohtu luba antud, puuduvad vahistamismäärustel õiguslikud tagajärjed ja neid ei või edastada – seda kinnitas kohtuistungil Austria valitsus.

- 44 Eelotsusetaotlusest nähtub, et loa andmise menetluses kontrollib kohus konkreetse vahistamismääruse tegemiseks vajalike tingimuste järgimist ning hindab, kas juhtumi konkreetseid asjaolusid arvestades on vahistamismääruse tegemine proportsionaalne. Selle kohta täpsustas Austria valitsus oma kirjalikes seisukohtades ning Euroopa Kohtu istungil, et esiteks peavad võimalikud täidesaatva võimu juhised olema kirjalikud ja need tuleb lisada kriminaaltoimikusse, mis edastatakse tervikuna kohtunikule, kelle pädevuses on loa andmine. Teiseks puudutab selle kohtuniku tehtav proportsionaalsuse kontroll riiklikule vahistamismäärusele loa andmisel vaid vahistamismäärusest tingitud vabadusekaotuse mõju ning Euroopa vahistamismäärusele loa andmisel asjaomase isiku õiguste riivet, mis on ulatuslikum kui juba analüüsitud vabadusõiguse riive. Nimelt peab kohus, kelle pädevuses on Euroopa vahistamismäärusele loa andmine, võtma eeskätt arvesse üleandmismenetluse ja muus liikmesriigis kui Austria Vabariigis elava asjaomase isiku üleandmise mõju isiku sotsiaalsetele ja perekondlikele suhetele.
- 45 Kriminaalmenetluse seadustiku § 105 lõikest 2 nähtub, et kohtule, kelle pädevuses on vahistamismäärustele loa andmine, ei ole prokuratuuri läbi viidud uurimise tulemus siduv ning ta ei pea piirduma prokuratuuri korralduses toodud teabe ja põhjendustega. Austria valitsus kinnitas Euroopa Kohtu istungil sellega seoses, et kohus, kelle pädevuses on Euroopa vahistamismäärusele loa andmine, võib igal ajal anda korralduse täiendavaks uurimiseks või viia ise läbi täiendava uurimise.
- 46 Euroopa vahistamismääruse tegemine on seega Austria õiguse kohaselt allutatud tervikuna objektiivsele ja sõltumatule kontrollile kohtu poolt, kes viib läbi vahistamismääruse tegemise tingimusi ja vahistamismääruse proportsionaalsust puudutava täieliku kontrolli. Alles pärast seda, kui kohus on andnud vahistamismäärusele loa, on vahistamismäärusel õiguslikud tagajärjed ja selle võib edastada. Kuna niisugune kontroll toimub alati kohtu algatusel enne seda, kui vahistamismäärusel on õiguslikud tagajärjed ja kui vahistamismääruse võib edastada, siis on see kontroll erinev 27. mai 2019. aasta kohtuotsuse OG ja PI (Lübecki ja Zwickau prokuratuurid) (C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456) punktides 85–87 käsitletud õiguskaitsevahendist, mida saab kasutada ainult tagantjärele ja asjaomase isiku nõudmisel.
- 47 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 73 sisuliselt märkis, nähtub Euroopa Kohtule edastatud toimikust, et kohus, kelle pädevuses on Euroopa vahistamismäärusele loa andmine, viib kontrolli läbi sõltumatult ja talle on teada kõik võimalikud eelnevad juhised ning sellise kontrollimise järel teeb ta prokuratuuri otsusest sõltumatu otsuse, mis ei piirdu vaid prokuratuuri otsuse õiguspärasuse kinnitamisega.
- 48 Neil asjaoludel tuleb lähtuda sellest, et Euroopa vahistamismäärust puudutav otsus sellisel kujul, nagu see edastatakse, vastab käesoleva kohtuotsuse punktis 38 kirjeldatud nõuetele otsuse tegemisel läbi viidud kontrolli objektiivsuse ja sõltumatuse kohta.
- 49 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et raamotsuse 2002/584 artikli 1 lõikes 1 kasutatud mõistet „Euroopa vahistamismäärus“ tuleb tõlgendada nii, et selle mõiste alla kuuluvad Euroopa vahistamismäärused, mille on teinud liikmesriigi prokuratuurid, ehkki nende prokuratuuride puhul esineb oht, et nad saavad Euroopa vahistamismääruste tegemise raames selliselt täitevvõimult nagu justiitsminister otse või kaudselt individuaalseid korraldusi või juhiseid, tingimisel et need vahistamismäärused peavad enne seda, kui prokuratuurid võivad neid edastada, saama loa kohtult, kes kontrollib sõltumatult ja objektiivselt – omades juurdepääsu kogu kriminaaltoimikule, kuhu on lisatud võimalikud täitevvõimult saadud individuaalsed korraldused või juhised – vahistamismääruste tegemise tingimusi ja vahistamismääruste proportsionaalsust ning teeb sõltumatu otsuse, mis annab vahistamismäärustele nende lõpliku vormi.

Kohtukulud

- 50 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK) artikli 1 lõikes 1 kasutatud mõistet „Euroopa vahistamismäärus“ tuleb tõlgendada nii, et selle mõiste alla kuuluvad Euroopa vahistamismäärused, mille on teinud liikmesriigi prokuratuurid, ehkki nende prokuratuuride puhul esineb oht, et nad saavad Euroopa vahistamismääruste tegemise raames selliselt täitevvõimult nagu justiitsminister otse või kaudselt individuaalseid korraldusi või juhiseid, tingimusel et need vahistamismäärused peavad enne seda, kui prokuratuurid võivad neid edastada, saama loa kohtult, kes kontrollib sõltumatult ja objektiivselt – omades juurdepääsu kogu kriminaaltoimikule, kuhu on lisatud võimalikud täitevvõimult saadud individuaalsed korraldused või juhised – vahistamismääruste tegemise tingimusi ja vahistamismääruste proportsionaalsust ning teeb sõltumatu otsuse, mis annab vahistamismäärustele nende lõpliku vormi.

Allkirjad